

Anna Hołda-Wydrzyńska
Uniwersytet Śląski, Polska
e-mail: anna.holda-wydrzynska@us.edu.pl

Dostępność audiowizualnych usług medialnych dla osób z dysfunkcją narządu wzroku oraz słuchu

ABSTRAKT

Celem artykułu jest przybliżenie problematyki wykluczenia osób z dysfunkcjami narządu wzroku oraz słuchu z życia społecznego, kulturowego oraz politycznego z punktu widzenia dostępności audiowizualnych usług medialnych. Przedmiot artykułu stanowi przedstawienie wspólnotowej polityki niwelowania przepaści informacyjnej w społeczeństwie opartym na wiedzy, a także omówienie regulacji prawnych, które odgrywają istotne znaczenie w zakresie zachęcania dostawców świadczących usługi medialne do zapewniania, by świadczone przez nich usługi stawały się stopniowo dostępne dla osób z upośledzeniami wzroku lub słuchu. Stąd przedmiot rozważań stanowi przede wszystkim Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (Dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych), a także kluczowa na gruncie prawa polskiego Ustawa o radiofonii i telewizji z dnia 29 grudnia 1992 r. w zakresie art. 18a oraz art. 47g.

SŁOWA KLUCZOWE: osoby z dysfunkcją narządu wzroku oraz słuchu, dostępność, dyrektywa audiowizualna.

Wprowadzenie

We współczesnej dobie globalnej wymiany myśli oraz wiedzy nikogo nie trzeba przekonywać, że informacja oraz dostęp do niej nabiera szczególnego znaczenia¹. Prawo każdego obywatela Unii Europejskiej do pełnej i rzetelnej informacji oraz wolność wypowiedzi stanowią fundament każdego demokratycznego państwa

¹ A. Szewczyk, *Spółeczeństwo informacyjne – nowa jakość życia społecznego*, [w:] *Spółeczeństwo informacyjne – problemy rozwoju*, A. Szewczyk (red.), Warszawa 2007, s. 14 i n.

prawa². Nietrudno jednak oprzeć się wrażeniu, że wykluczenie informacyjne w szczególności dotyczy może osoby z dysfunkcjami narządu wzroku oraz słuchu. Ich wykluczenie społeczne, polityczne i obywatelskie jest niejednokrotnie konsekwencją niepoprawnego informowania bądź też po prostu jego braku. Aby umożliwić takim osobom samodzielne funkcjonowanie i pełny udział we wszystkich sferach życia, istotnym jest podjęcie takich działań, które zapewnią im pełny i skuteczny udział w społeczeństwie. Szczególną rolę w tym zakresie należy przypisać mediom, które kształtują obywatelską świadomość społeczeństwa informacyjnego, zwanego również społeczeństwem opartym na wiedzy³.

Potrzeba niwelowania przepaści informacyjnej poprzez zagwarantowanie równego dostępu do prezentowanych w mediach treści staje się obecnie priorytetem w Europie. Kluczowym aktem prawnym sprzyjającym budowaniu tzw. Europy bez barier jest przyjęta 13 grudnia 2006 r. *Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych*⁴. Jest to pierwszy międzynarodowy akt prawny odnoszący się kompleksowo do praw człowieka, mający na względzie prawa oraz potrzeby osób z różnorodnymi dysfunkcjami, który został ratyfikowany przez Unię Europejską w całości. Jej fundamentalnym założeniem jest ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z wszystkich praw, w tym prawa do informacji, i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne⁵. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera dostęp do informacji oraz treści prezentowanych w ramach audiowizualnych usług medialnych.

Mając na względzie wykluczenie informacyjne osób z dysfunkcjami narządu wzroku oraz słuchu z życia społecznego, kulturowego oraz politycznego z punktu widzenia dostępności audiowizualnych usług medialnych, istotne jest omówienie tych regulacji prawnych, które odgrywają istotną rolę w zakresie zachęcania dostawców świadczących usługi medialne do zapewniania, by świadczone przez nich usługi stawały się stopniowo dostępne dla osób z upośledzeniem wzroku oraz słuchu.

Mówiąc o sferze informacyjnej i realizacji prawa do informacji nie bez znaczenia pozostają regulacje prawne określające pewien model informowania oraz komunikacji⁶. Przyjęcie w tym zakresie *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych*

² M. Bonikowska, *Media w XXI wieku*, [w:] *Media a wyzwania XXI wieku*, M. Bonikowska (red.), Warszawa 2009, s. 16-17.

³ A. Janowska, *Polityka audiowizualna Unii Europejskiej*, [w:] *Media a wyzwania XXI wieku...*, s. 245.

⁴ Dz. U. 2012 r., poz. 1169. Dalej zwana: *Konwencja ONZ* lub *Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych*.

⁵ Zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych Konwencja weszła w życie w UE w dniu 21 stycznia 2011 r. Tekst dokumentu dostępny na http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-4_pl.htm. (Dz. U. L 23 z 27.1.2010, s. 35).

⁶ M. Mazur, *Rola prawa w rozwoju społeczeństwa informacyjnego*, [w:] *Spółczesność informacyjna...*, s. 140-171.

przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych wskazało nowy kierunek Unii Europejskiej w przedmiocie wyrównywania szans w dostępie do informacji⁷, co nie pozostało obojętne wobec regulacji krajowych. Implementacja postanowień Dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych do polskiego porządku prawnego wymusiła nowelizację ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji⁸ w obrębie poprawy dostępności treści dla osób z niepełnosprawnością sensoryczną, tj. osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz słuchu. Przyjęto art. 18a u.r.t.⁹, a w dalszej kolejności art. 47g u.r.t.¹⁰ Regulacja ta stanowi istotny krok naprzód w wyrównywaniu szans w dostępie do informacji. Niemniej uważa się, że przyjęte rozwiązanie wciąż jest dalekie od oczekiwań. Stąd pojawiła się potrzeba ponownej weryfikacji regulacji i dostosowania jej do potrzeb osób z dysfunkcją narządu wzroku oraz słuchu. W maju 2017 roku do Sejmu wpłynął senacki projekt ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji¹¹. Podjęte prace nad nowelizacją przedmiotowej ustawy zaowocowały uchwaleniem ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji¹², która w swoim założeniu ma sprawić, by osoby wykluczone informacyjnie aktywniej uczestniczyły w społeczeństwie poprzez zapewnienie pełniejszego przekazu informacyjnego. Kluczowe zmiany mają wejść w życie 1 stycznia 2019 r.

Pojęcie niepełnosprawności

Akty prawa międzynarodowego, europejskiego jak również wewnętrznego poszczególnych państw różnie określają cechy charakterystyczne niepełnosprawności¹³. Spośród licznych dokumentów należałoby wskazać w szczególności *Deklarację Praw Osób Niepełnosprawnych* przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 9 grudnia 1975 r.¹⁴, a także *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych*. Pierwszy dokument ma co prawda walor przede wszystkim deklaracji politycznej, niemniej podkreśla istotę oraz potrzebę

⁷ Dz. Urz. L 95 z dnia 15 kwietnia 2010 r., str. 1. Dalej zwana: Dyrektywa AUM lub Dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych.

⁸ Tekst jedn. Dz. U. 2017, poz. 1414. Dalej zwana u.r.t.

⁹ Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2011, Nr 85, poz. 459).

¹⁰ Ustawa z dnia 12 października 2012 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji (Dz. U. 2012, poz. 1315).

¹¹ 19 maja 2017 roku do Sejmu wpłynął Senacki projekt ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji. Druk nr 1607. Tekst dokumentu dostępny na <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1607> (3.11.2017 r.).

¹² Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji, (Dz. U. 2018, poz. 915).

¹³ M. Jankowska, *Prawa osób niepełnosprawnych w międzynarodowych aktach prawnych*, „Niepełnosprawność - zagadnienia, problemy, rozwiązania”, nr 1/2011(1), 1/2012(2), s. 24-45.

¹⁴ Tekst dokumentu dostępny na http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/7720#.Ujl9qT_3CUk (3.11.2017 r.).

respektowania praw oraz wolności osób niepełnosprawnych¹⁵, czyli osób, które w wyniku deficytu swoich fizycznych lub umysłowych zdolności, wrodzonych lub nabytych, nie są w stanie zapewnić sobie, częściowo lub całkowicie, warunków koniecznych do indywidualnego lub społecznego życia. W świetle *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych* uznaje się natomiast, iż niepełnosprawność jest pojęciem ewoluującym i wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowymi, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami¹⁶. Do osób niepełnosprawnych zaliczono te osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów (art. 1 Konwencji ONZ).

Także na gruncie prawa polskiego brak powszechnie obowiązującej definicji „niepełnosprawności”. Należy wskazać przede wszystkim definicję przyjętą na gruncie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹⁷, gdzie „niepełnosprawność” rozumie się jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy, przy czym „osobą niepełnosprawną” w świetle tego aktu prawnego jest osoba, która uzyskała formalne potwierdzenie takiego statusu. Natomiast zgodnie z brzmieniem *Karty praw osób niepełnosprawnych* z dnia 1 sierpnia 1997 r.¹⁸ osoby niepełnosprawne to osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi.

Warto w tym miejscu podkreślić, że niepełnosprawność jest tak naprawdę problemem społecznym, który immanentnie wiąże się z relacją między stanem zdrowia człowieka a otaczającą go rzeczywistością. Niewątpliwie barierą pogłębiającą ten stan jest wykluczenie informacyjne.

Pojęcie dostępności

Osoby niepełnosprawne stanowią jedną z grup szczególnie narażonych na dyskryminację oraz wykluczenie społeczne. Dlatego też, określając w *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych* zasady ogólne, podkreślono wśród nich

¹⁵ M. Paluszkiwicz, *Komentarz do art. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, [w:] *Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Komentarz*, M. Włodarczyk (red.), Warszawa 2015, s. 39.

¹⁶ Preambuła *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych* (lit. e).

¹⁷ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jedn. Dz. U. 2016, poz. 2046).

¹⁸ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta praw osób niepełnosprawnych (M. P. z 13.08.1997 r., Nr 50, poz. 475).

znaczenie dostępności. „Dostępność” oznacza, że osoby niepełnosprawne mają dostęp, na równych prawach z innymi, do środowiska fizycznego, transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz pozostałych urządzeń i usług powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich (art. 9 Konwencji ONZ). Jednym z filarów dostępności jest więc dostęp do informacji, o którym mowa w art. 21 Konwencji ONZ.

Niezaprzeczalnym jest, iż fundamentem każdego demokratycznego państwa prawnego powinno być szanowanie oraz respektowanie niezbywalnego prawa każdego człowieka do informacji¹⁹. Powszechnie przyjmuje się, że społeczeństwo informacyjne jest społeczeństwem, w którym informacja jest intensywnie wykorzystywana jako element życia ekonomicznego, społecznego, kulturowego i politycznego²⁰. Kwintesencją zatem życia w społeczeństwie informacyjnym jest *informacja*. Brak definicji tego pojęcia pozwala przyjąć powszechne znaczenie informacji jako komunikatu²¹ (wiadomości, wypowiedzi, prezentacji) wyrażonego i zapisanego w jakikolwiek sposób, niezależnie od sposobu udostępniania oraz pozyskania²². W literaturze proponuje się także, aby informację rozumieć jako „przenaszalne dobro (niematerialne) zmniejszające niepewność”²³. Niewątpliwie istotnego znaczenia nabiera przy tym właściwa komunikacja.

Wyrażona w art. 21 Konwencji ONZ zasada dostępu do informacji wymaga od państw-stron Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych podjęcia wszelkich odpowiednich środków, aby osoby niepełnosprawne mogły korzystać z prawa do wolności wypowiedzania się i wyrażania opinii, w tym wolności poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania informacji i poglądów, na zasadzie równości z innymi osobami i poprzez wszelkie formy komunikacji, według ich wyboru, między innymi poprzez dostarczanie osobom niepełnosprawnym informacji przeznaczonych dla ogółu społeczeństwa, w dostępnych dla nich formach i technologiach, odpowiednio do różnych rodzajów niepełnosprawności, na czas i bez dodatkowych kosztów (art. 21 Konwencji ONZ w zw. z art. 30 Konwencji ONZ).

Na gruncie prawa polskiego nie bez znaczenia pozostają więc *Karta praw osób niepełnosprawnych* oraz konstytucyjnie zagwarantowane prawa oraz wolności obywatelskie, w tym wyrażony w art. 32 Konstytucji zakaz dyskryminacji. Zgodnie

¹⁹ Zob. art. 10 Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. 1993, Nr 61, poz. 284), art. 19 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. 1977, Nr 38, poz. 167), art. 11 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej z dnia 14 grudnia 2007 r. (Dz. Urz. UE 2007. C 303/1).

²⁰ M. Luterek, *E-government. Systemy informacji publicznej*, Warszawa 2010, s. 12 i n.

²¹ A. Szewc, *Z problematyki ochrony danych osobowych*. Cz. I, „Radca Prawny”, 1999, nr 3, s. 23.

²² J. Barta, P. Fajgielski, R. Markiewicz, *Ochrona danych osobowych. Komentarz*, Kraków 2007, s. 345 i n.

²³ G. Szpor, *Pojęcie informacji a zakres danych osobowych*, [w:] *Ochrona danych osobowych w Polsce z perspektywy dziesięciolecia*, P. Fajgielski (red.), Lublin 2008, s. 8.

z prawem wszyscy są równi wobec prawa, mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne, czego skutkiem jest ogólnie przyjęty zakaz dyskryminowania kogokolwiek w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Naturalną konsekwencją takiego stanu rzeczy jest potrzeba respektowania obywatelskich praw i wolności, w tym prawa do informacji, które określone w art. 54 Konstytucji gwarantuje każdemu wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji, a także prawo dostępu do informacji publicznej sformułowane w art. 61 Konstytucji²⁴.

Głównym założeniem wskazanych dokumentów jest podkreślenie potrzeby respektowania równości obywateli w demokratycznym państwie prawa, objawiających się w dostępie do informacji bez dyskryminacji ze względu na jakiegokolwiek kryteria, w tym stopień sprawności. Wyrażona powszechna dostępność informacji obejmująca swobodę jej otrzymywania i przekazywania, daje asumpt do dyskusji na temat poszanowania praw osób z niepełnosprawnością sensoryczną w sferze prawa mediów, w szczególności mając na względzie właściwą komunikację prezentowanych treści.

Z punktu widzenia dostępności audiowizualnych usług medialnych właściwa komunikacja treści dla osób z dysfunkcją narządu wzroku oraz słuchu odgrywa kluczową rolę. Zauważono to również formułując *Zalecenie nr Rec (2006)5 dla państw członkowskich Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie 2006-2015*, gdzie podkreślono, iż ważne jest zachęcanie telewizji oraz pokrewnych sektorów twórczych do zapewnienia, by osoby niepełnosprawne miały dostęp do telewizji, filmów, sztuk teatralnych i innych działań związanych ze sztuką w dostępnej formie, co może wymagać napisów, podpisów i zastosowania tłumacza języka migowego²⁵.

²⁴ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tekst jedn. Dz. U. 2016, poz. 1764). W chwili obecnej toczą się dyskusje wokół propozycji aktu prawnego, który ma określić nowe zasady jawności życia publicznego, w tym zasady i tryb dostępu do informacji o sprawach publicznych, tj. Rządowego projektu ustawy o jawności życia publicznego. Tekst dokumentu dostępny na <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12304351/katalog/12465401> (29.04.2018 r.).

²⁵ Zalecenie nr Rec(2006)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich – plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie 2006-2015 przyjęte przez Komitet Ministrów 5 kwietnia 2006 r. podczas 961 posiedzenia zastępców ministrów. *Kierunek działań nr 3: Informacja i komunikacja*, s. 19-21 w związku z *Kierunkiem działań nr 2: Udział w życiu kulturalnym*, s. 18-19. Tekst dokumentu dostępny na http://www.pfon.org/images/dodatki/2006_promocja_praw.pdf. Zob. również Zalecenie 2064 (2015) Równość i włączenie społeczne osób niepełnosprawnych. Tekst dokumentu dostępny na <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/index.php?c=article&id=50&print=1>, a także Rezolucja 2039 (2015) Równość i włączenie społeczne osób niepełnosprawnych. Tekst dokumentu dostępny na [http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/dokumenty-miedzynarodowe/dokumenty-rady-europejskiej/Rezolucja%202039%20\(2015\).pdf](http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/dokumenty-miedzynarodowe/dokumenty-rady-europejskiej/Rezolucja%202039%20(2015).pdf) (3.11.2017 r.).

Dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych

W *Dyrektywie o audiowizualnych usługach medialnych* przyjęto rozwiązania mające na celu zapewnić oraz ułatwić osobom z niepełnosprawnością sensoryczną dostęp do informacji oraz treści przekazywanych za pośrednictwem mediów. Zgodnie z art. 7 Dyrektywy AUM obowiązkiem państw członkowskich jest zachęcanie dostawców świadczących usługi medialne do zapewniania, by świadczone przez nich usługi stawały się stopniowo dostępne dla osób z upośledzeniami wzroku lub słuchu. W preambule Dyrektywy AUM podkreślono, iż prawo osób niepełnosprawnych do integracji i uczestnictwa w życiu społecznym i kulturowym Unii nierozzerwalnie łączy się ze świadczeniem dostępnych audiowizualnych usług medialnych, właściwie niezależnie od tego, czy mowa jest o usługach linearnych (odnoszących się do tradycyjnej telewizji), czy nielinearnych (odnoszących się do usług medialnych na żądanie). Środkami pozwalającymi na osiągnięcie dostępności mogą być przede wszystkim język migowy, wyświetlane listy dialogowe, dźwiękowa ścieżka narracyjna oraz prosta w obsłudze nawigacja²⁶.

Różnice w świadczonych usługach linearnych oraz nielinearnych, a także warunki rynkowe w poszczególnych państwach sprawiają, że proces implementacji postanowień *Dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych* przebiega w odmienny sposób. W odniesieniu do usług nielinearnych rzadziej mowa jest o obowiązku, a raczej o „powinności”, co nieco zmiękcza nałożone zobowiązanie. Wynika z tego, iż wyrównywanie szans w dostępie do prezentowanych treści wciąż nie ma pełnego wymiaru. Widać to również w prawie polskim, gdzie rozróżnienie dostępu do treści świadczonych w ramach usług linearnych oraz nielinearnych jest widoczne²⁷. Mając to na uwadze Parlament Europejski w *Rezolucji w sprawie stosowania dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych* podniósł potrzebę ponownego zredagowania art. 7 Dyrektywy AUM w taki sposób, aby nadać jego brzmieniu bardziej zdecydowany, wiążący charakter, by zobowiązać dostawców usług medialnych do zagwarantowania dostępności ich usług dla osób niepełnosprawnych. Potrzeba zwiększenia dostępności programów dla osób z dysfunkcją narządu wzroku i słuchu powinna dotyczyć również programów dostarczanych jako usługa na żądanie, a nie tylko programów zaliczanych do tradycyjnej telewizji²⁸.

²⁶ K. Klafkowska-Waśniowska, *Zapewnienie dostępności audiowizualnych usług medialnych dla osób z niepełnosprawnością sensoryczną* [w:] *Swobodny przepływ audiowizualnych usług medialnych na żądanie w Unii Europejskiej*, Warszawa 2016, s. 348-349.

²⁷ *Ibidem*, s. 350-351.

²⁸ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 22 maja 2013 r. w sprawie stosowania dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych, pkt. 14-26. Tekst dokumentu dostępny na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2013-0215+0+DOC+PDF+V0//PL> (3.11.2017 r.).

Ustawa o radiofonii i telewizji

Idea budowania Europy bez barier stanowi ważny aspekt kształtowania polityk wewnątrz krajowych. Na gruncie prawa polskiego nie bez znaczenia w kontekście zapewnienia dostępu do informacji w mediach publicznych pozostają postanowienia ustawy o radiofonii i telewizji. Publiczna radiofonia i telewizja realizuje misję publiczną, oferując, na zasadach określonych w ustawie, całemu społeczeństwu i poszczególnym jego częściom, zróżnicowane programy i inne usługi w zakresie informacji, publicystyki, kultury, rozrywki, edukacji i sportu, cechujące się pluralizmem, bezstronnością, wyważeniem i niezależnością oraz innowacyjnością, wysoką jakością i integralnością przekazu. Do zadań publicznej radiofonii i telewizji, wynikających z realizacji misji, należy także zapewnianie dostępności programów lub ich części i innych usług dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz słuchu. Mając na uwadze misję publiczną oraz zmianę polityki europejskiej wobec osób niepełnosprawnych, prawo polskie zostało dostosowane do nowych standardów. Efektem prac stało się wejście w życie 1 lipca 2011 r. kluczowego art. 18a ustawy u.r.t., a w dalszej kolejności – art. 47g u.r.t.

Obecnie nadawcy programów telewizyjnych są obowiązani do zapewniania dostępności programów dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz słuchu, przez wprowadzanie odpowiednich udogodnień: audiodeskrypcji, napisów dla niesłyszących oraz tłumaczeń na język migowy, tak aby co najmniej 10% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało takie udogodnienia. W regulacji tej przyjęto minimalny zakres udogodnień poprzez określenie tzw. kwot ekranowych oraz postacie, jakie te udogodnienia powinny przybrać. Niemniej obecne uregulowanie przysparza pewne wątpliwości interpretacyjne. Przede wszystkim nie jest jasne, czy określony próg procentowy odnosi się do każdego udogodnienia z osobna, czy też należy odnosić go do wszystkich udogodnień. Przeważa pogląd, by nie różnicować grup ze wskazaną dysfunkcją, a pojawiającą się wątpliwość rozstrzygnąć na rzecz łącznie określonego limitu²⁹. W dalszej kolejności kwestią dyskusyjną pozostaje zagadnienie zastosowania się do tego obowiązku przez nadawcę i rozdzielenie łącznego limitu na rzecz poszczególnych udogodnień. Wskazuje się, iż w przypadku osób z dysfunkcją słuchu przy wdrażaniu poszczególnych technik, tj. napisów dla niesłyszących oraz tłumaczeń na język migowy, powinno brać się pod uwagę nie tylko rodzaj audycji, ale przede wszystkim preferencje odbiorców. Technika powszechnie stosowaną są napisy dla niesłyszących, rzadziej

²⁹ P. Ślęzak, *Audiodeskrypcja w sferze audiowizualnej – Zagadnienia prawne*, [w:] *Rozprawy cywilistyczne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Drozdowi*, M. Pecyna, J. Pisuliński, M. Podrecka (red.), Warszawa 2013, s. 816; E. Czarny-Drożdziejko, *Komentarz do art. 18 a ustawy o radiofonii i telewizji*, [w:] *Ustawa o radiofonii i telewizji. Komentarz*, Wydanie 1, Warszawa 2014, s. 262.

wykorzystywane jest tłumaczenie na Polski Język Migowy³⁰. Zauważa się, iż przy stosowaniu tych metod powinno brać się pod uwagę również poziom znajomości języka polskiego przez osoby głuche, tym bardziej, że dla większości osób z tego środowiska jest on drugim językiem³¹. Natomiast audiodeskrypcja jest narzędziem ułatwiającym osobom z dysfunkcją narządu wzroku odbiór treści audiowizualnych poprzez dokonanie jego werbalnego opisu. Zauważa się, iż stopień oraz typ dysfunkcji wzroku różnicuje odbiorców i ma uzasadniony wpływ na znajomość świata obrazów, wyobraźnię przestrzenną oraz umiejętność odczytywania języka sztuki. Jednakże w praktyce powstaje jedna wersja opisu, będąca kompromisem pomiędzy potrzebami wszystkich widzów³².

Naruszenie przez nadawców telewizyjnych obowiązku wynikającego z art. 18a u.r.t. podlega sankcji administracyjnej kary pieniężnej określonej w art. 53 ust. 1 u.r.t. Ponadto mogą być stosowne przez Przewodniczącego KRRiT środki, o którym mowa w art. 10 ust. 2-4 u.r.t.³³.

Biorąc pod uwagę różnorodną ofertę programową w różnym czasie antenowym, możliwości techniczne, potrzeby odbiorców, sposób rozpowszechniania i specjalizację programu zmniejszono ustawowo określone kwoty ekranowe wobec nadawców telewizyjnych, którzy rozpowszechniają swój program dla niewielkiego grona odbiorców lub o niedługim dziennym czasie nadawania³⁴. Na podstawie rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, wydanego na podstawie art. 18a ust. 2 u.r.t., udział w programie telewizyjnym audycji z udogodnieniami odbioru dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz słuchu wynosi:

1. co najmniej 1% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, dla programów:
 - a. zasięgu ludnościowym nieprzekraczającym 200 000 mieszkańców,
 - b. rozpowszechnianych w sieciach telekomunikacyjnych innych niż wykorzystywane do rozpowszechniania rozsiewczego naziemnego lub

³⁰ W zakresie komunikacji osób z dysfunkcją słuchu w Polsce istnieją dwa systemy komunikacji migowej – Polski Język Migowy (PJM), będący naturalnym językiem Społeczności Głuchych w Polsce, mający jednocześnie własną, swoistą gramatykę oraz System Językowo-Migowy (SJM) – sztuczny system powstały na potrzeby komunikacji pomiędzy osobami głuchymi i słyszącymi oparty na gramatyce języka polskiego. Preferowanym sposobem komunikacji przez osoby z dysfunkcją słuchu jest PJM. Zob. B. Szczepankowski, *Niestyszący – Głusi – Głuchoniemi. Wyrównywanie szans*, Warszawa 1999, s. 384 oraz 392.

³¹ P. Kowalski, A. Sacha, M. Szczygielska, *Dostępność*, [w:] *Sytuacja osób głuchych w Polsce. Raport zespołu ds. g/Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich*, Warszawa 2014, s. 39 i n, <http://www.pzg.org.pl/rokdownload/SC/Sytuacja%20osob%20głuchych%20w%20Polsce%20Raport%20RPO.pdf> (3.11.2017).

³² W doktrynie podkreśla się, iż powinno się dokonywać podziału na osoby niewidome oraz słabowidzące oraz niewidome od urodzenia oraz ociemniałe. P. Ślęzak, *Zagadnienia administracyjnoprawne*, [w:] *Rozprawy cywilistyczne...*, s. 811-812.

³³ K. Wojciechowski, *Komentarz do art. 18a ustawy o radiofonii i telewizji*, [w:] *Ustawa o radiofonii i telewizji. Komentarz*, S. Piątek (red.), Warszawa 2014, s. 235.

³⁴ E. Czarny-Drożdziejko, *Komentarz do art. 18 a ustawy o radiofonii i telewizji*, [w:] *Ustawa o radiofonii i telewizji...*, s. 263.

- rozsiewczego satelitarnego, jeżeli liczba indywidualnych odbiorców nie przekracza 50 000,
- c. których dzienny czas nadawania bez audycji powtórkowych oraz reklam i telesprzedaży nie przekracza średnio w kwartale 2 godzin,
 - d. wyspecjalizowanych o charakterze muzycznym;
2. co najmniej 5% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, dla programów:
- a. zasięgu ludnościowym nieprzekraczającym 500 000 mieszkańców,
 - b. których dzienny czas nadawania bez audycji powtórkowych oraz reklam i telesprzedaży nie przekracza średnio w kwartale 5 godzin.

Audycje z udogodnieniami odbioru dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu rozpowszechniane są w godzinach od 6 do 23³⁵.

Przepisem uzupełniającym przyjętą regulację jest art. 47g u.r.t. W świetle tego przepisu podmioty dostarczające audiowizualne usługi medialne na żądanie dążą do stopniowego zapewniania dostępności dostarczanych audycji dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu, poprzez wprowadzanie odpowiednich udogodnień, takich jak audiodeskrypcja, napisy oraz tłumaczenie na język migowy. Na gruncie tego przepisu nie można mówić o obowiązku dostawy usług na żądanie z zapewnieniem dostępności dostarczanych audycji dla osób niepełnosprawnych, lecz jedynie „powinności dążenia do wskazanego celu”. Mówi się, że jest to pewna norma programowa, sformułowana w sposób „miękki”, która powinna, ale nie musi, być realizowana przez dostawcę usługi na żądanie³⁶. Postulatywny charakter tego przepisu wyklucza stosowanie sankcji w postaci nałożenia kary pieniężnej za brak realizacji przedmiotowego obowiązku, ale nie wyklucza stosowania art. 10 ust. 2 u.r.t., zgodnie z którym Przewodniczący KRRiT może żądać informacji i wyjaśnień w zakresie realizacji postulatu określonego w art. 47g u.r.t.³⁷

Zmiany w ustawie o radiofonii i telewizji

Powszechnie uznaje się, iż z punktu widzenia potrzeb odbiorców określone pułapy – kwoty ekranowe – nie gwarantują zadowalającego dostępu do informacji. Stąd w 2017 roku podjęto prace nad nowelizacją ustawy o radiofonii

³⁵ Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 28 maja 2013 r. w sprawie niższego udziału w programie telewizyjnym audycji z udogodnieniami odbioru dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu (Dz. U. 2013, poz. 631).

³⁶ E. Czarny-Drożdżejko, *Komentarz do art. 47 g ustawy o radiofonii i telewizji*, [w:] *Ustawa o radiofonii i telewizji...*, s. 475-476.

³⁷ S. Piątek, *Komentarz do art. 47 g ustawy o radiofonii i telewizji*, [w:] *Ustawa o radiofonii i telewizji...*, s. 469.

i telewizji w tym zakresie. Przygotowany senacki projekt zmiany ustawy o radiofonii i telewizji został pozytywnie zaopiniowany przez właściwe gremia oceniające. Projekt zakładał przede wszystkim zmianę przepisów w taki sposób, by zobowiązać od 2022 r. nadawców programów telewizyjnych do zapewnienia dostępności audycji dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz słuchu w wysokości co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży. Wprowadzanie udogodnień miałoby następować stopniowo, zgodnie z przyjętym harmonogramem, tak aby:

1. w 2018 r. co najmniej 15% kwartalnego czasu nadawania programu,
2. w 2019 r. co najmniej 25% kwartalnego czasu nadawania programu,
3. w 2020 r. i 2021 r. co najmniej 35% kwartalnego czasu nadawania programu,
4. od 2022 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało takie udogodnienia.

W wyniku zainicjowanych w zeszłym roku prac legislacyjnych uchwalono wspomnianą ustawę z 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji³⁸. Podnosząc kwoty ekranowe przyjęto nowy harmonogram postępowania. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 18a. 1 u.r.t. nadawcy programów telewizyjnych mają być zobowiązani do zapewniania dostępności audycji dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu, przez wprowadzanie udogodnień dla osób niepełnosprawnych, tak aby co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało takie udogodnienia. Kwota ta ma być osiągnięta zgodnie z następującym harmonogramem, obowiązującym od 1 stycznia 2019 r., to jest:

1. w 2019 r. co najmniej 15% kwartalnego czasu nadawania programu,
2. w 2020 r. i 2021 r. co najmniej 25% kwartalnego czasu nadawania programu,
3. w 2022 r. i 2023 r. co najmniej 35% kwartalnego czasu nadawania programu,
4. od 2024 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu - z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, ma posiadać odpowiednie udogodnienia.

Pod pojęciem udogodnienia dla osób niepełnosprawnych rozumie się element dźwiękowy lub graficzny zawarty w audycji lub rozpowszechniany równocześnie z nią, którego celem jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osobom niepełnosprawnym z powodu dysfunkcji narządu słuchu możliwości zapoznania się z audycją, w szczególności w formie napisów dla niesłyszących lub audiodeskrypcji, a także tłumaczenia na język

³⁸ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji, (Dz. U. 2018, poz. 915).

migowy. Ponadto nadawcy mają być zobowiązani do informowania odbiorców o terminie, czasie emisji i czasie trwania audycji zawierającej udogodnienia dla osób niepełnosprawnych oraz o rodzaju tych udogodnień.

W świetle nowej ustawy Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji ma określić, w drodze rozporządzenia:

1. rodzaje udogodnień dla osób niepełnosprawnych oraz udział poszczególnych rodzajów tych udogodnień w łącznym czasie nadawania, w zależności od pory emisji, charakteru i rodzaju programu, uwzględniając przy tym potrzeby osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu i możliwości nadawców w tym zakresie, jak również rozwój technik przekazu i udogodnień dla osób niepełnosprawnych;
2. rodzaj programów, w których nadawcy nie są obowiązani do wprowadzania udogodnień dla osób niepełnosprawnych, uwzględniając liczbę mieszkańców w zasięgu programu;
3. niższy niż ustawowo określony udział w programie telewizyjnym audycji zawierających udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, uwzględniając liczbę mieszkańców w zasięgu programu, udział programu w widowni, rodzaje stosowanych udogodnień dla osób niepełnosprawnych, sposób rozpowszechniania i specjalizację programu, uwzględniając potrzeby odbiorców i możliwości nadawców;
4. sposób informowania odbiorców o terminie, czasie emisji i czasie trwania audycji zawierających udogodnienia dla osób niepełnosprawnych oraz rodzaju tych udogodnień, uwzględniając potrzeby odbiorców i możliwości nadawców.

Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 18a ust. 2 u.r.t. zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą, nie dłużej jednak niż do dnia 31 marca 2019 r.

Natomiast zgodnie z nowym brzmieniem art. 47g u.r.t. podmioty dostarczające audiowizualne usługi medialne na żądanie dążą do stopniowego zapewniania dostępności dostarczanych audycji dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu, poprzez wprowadzanie odpowiednich udogodnień dla osób niepełnosprawnych.

Dodatkowo Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji został zobowiązany, by przedstawić w 2025 r. Sejmowi, Senatowi oraz ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego informację o realizacji obowiązku, o którym mowa w art. 18a ust. 1, oraz o możliwości zwiększenia poziomu udogodnień dla osób niepełnosprawnych w kwartalnym czasie nadawania programu.

Podsumowanie

Kształtowanie wspólnej, europejskiej polityki audiowizualnej stało się jednym z ważniejszych wyzwań Unii Europejskiej ostatnich lat. W zakresie wyrównywania szans w dostępie do informacji nie bez znaczenia pozostają obowiązujące oraz postulowane reguły dostępności, które koncentrują się na eliminowaniu przeszkód oraz barier. Mając na uwadze Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych oraz liczne dokumenty z nią powiązane Komisja Europejska przyjęła *Europejską strategię w sprawie niepełnosprawności 2010-2020*. Poprawa dostępności w zakresie usług, także audiowizualnych, jest obecnie jednym z priorytetów Europy w zakresie wyrównywania szans obywateli z dysfunkcjami³⁹.

Zachodzące zmiany legislacyjne w tym zakresie nie są obojętne z punktu widzenia prawa polskiego. Nie ulega wątpliwości, że krajowe regulacje prawne zwracają uwagę na potrzeby osób z zaburzeniami sensorycznymi. Niemniej przyjęte rozwiązania w ustawie o radiofonii i telewizji nie gwarantują pełnego dostępu do informacji osobom z upośledzeniami słuchu oraz wzroku. Określone obecnie kwoty ekranowe stanowią niewielki procent całości czasu nadawania programu. Zapewnienie dostępności audycji z udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych sensorycznie powinno być na poziomie znacznie wyższym, aniżeli co najmniej 10% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży. Dlatego pozytywnie należy ocenić wszelkie zmiany zmierzające do podwyższenia obecnego pułapu, nawet jeśli mają one zachodzić stopniowo, tak jak przyjęto w najnowszej nowelizacji Ustawy o radiofonii i telewizji⁴⁰. Co więcej, należy postulować, by obecnie ograniczone spektrum dostosowanych audycji, zawężone praktycznie do seriali, filmów oraz audycji rozrywkowych, zostało poszerzone przede wszystkim o audycje informacyjne czy kulturalne, które pozwalają w pełni uczestniczyć w życiu społecznym.

W tym kontekście pozytywnie należy ocenić zawiązywanie specjalnych porozumień będących równocześnie kodeksami dobrych praktyk, których celem jest niwelowanie przepaści informacyjnej. Należy wskazać przede wszystkim porozumienie w sprawie udogodnień dla osób z niepełnosprawnością wzroku oraz słuchu w programach telewizyjnych, które zawarto w 2013 r. przez TVP SA, Telewizję POLSAT, Telewizję TVN, Telewizję PULS, Polskie Media (TV4), ATM

³⁹ Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 15 listopada 2010 r. IP/10/1505 Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010 – 2020. Tekst dokumentu dostępny na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:pl:PDF> (3.11.2017 r.).

⁴⁰ Wśród telewizji europejskich należy wskazać, te które mają wysoki udział programów z udogodnieniami w postaci napisów. Są nimi BBC, w której ponad 95% programów zawiera napisy, telewizja w Holandii, gdzie blisko 75% programów w kanałach publicznych posiada napisy, telewizja w Norwegii, gdzie udział programów z napisami wynosi 50%, czy w Danii, gdzie współczynnik wynosi 23%. Z uzasadnienia Senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji (<http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1607>) (3.11.2017 r.).

Grupa SA, Stavka Sp. z o.o.⁴¹.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych potwierdza, że niepełnosprawność jest kwestią związaną z prawami człowieka. Jak zauważono, warunkiem wstępnym uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu politycznych, publicznym oraz kulturalnym jest dostęp do informacji. Dlatego zadaniem państw powinno być marginalizowanie zjawiska wykluczenia informacyjnego poprzez stosowanie w jak najszerszym zakresie właściwych systemów komunikacji, które uwzględniając potrzeby osób z dysfunkcjami wzroku oraz słuchu, pozwolą zrozumieć im rzeczywistość.

Bibliografia

- Barta J., Fajgielski P., Markiewicz R., *Ochrona danych osobowych*. Komentarz, Kraków 2007.
- Bonikowska M. (red.), *Media a wyzwania XXI wieku*, Warszawa 2009.
- Czarny-Drożdżek E., *Ustawa o radiofonii i telewizji. Komentarz*, Wydanie 1, Warszawa 2014.
- Jankowska M., *Prawa osób niepełnosprawnych w międzynarodowych aktach prawnych*, „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania”, 2011 nr 1.
- Klafkowska-Waśniowska K., *Zapewnienie dostępności audiowizualnych usług medialnych dla osób z niepełnosprawnością sensoryczną*, [w:] *Swobodny przepływ audiowizualnych usług medialnych na żądanie w Unii Europejskiej*, Warszawa 2016.
- Luterek M., *E-government. Systemy informacji publicznej*, Warszawa 2010.
- Piątek S. (red.), *Ustawa o radiofonii i telewizji. Komentarz*, Warszawa 2014.
- Szczepankowski B., *Niestyszący – Głusi – Głuchoniemi. Wyrównywanie szans*, Warszawa 1999.
- Szewc A., *Z problematyki ochrony danych osobowych*. Cz. I, „Radca Prawny”, 1999, nr 3.
- Szewczyk A. (red.), *Spółeczeństwo informacyjne – problemy rozwoju*, Warszawa 2007.
- Szpor G., *Pojęcie informacji a zakres danych osobowych*, [w:] *Ochrona danych osobowych w Polsce z perspektywy dziesięciolecia*, P. Fajgielski (red.), Lublin 2008.
- Ślęzak P., *Audiodeskrypcja w sferze audiowizualnej – Zagadnienia prawne*, [w:] *Rozprawy cywilistyczne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Drozdowi*, M. Pecyna, J. Pisuliński J., M. Podrecka (red.), Warszawa 2013.
- Włodarczyk M. (red.), *Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Komentarz*, Warszawa 2015.

Źródła prawa

- Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych* z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. 2012 r., poz. 1169).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (Dz. Urz. L 95 z dnia 15 kwietnia 2010 r.).
- Europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* z dnia 4 listopada 1950 r.

⁴¹ Porozumienie nadawców w sprawie sposobu realizacji obowiązków wynikających z art. 18a ustawy o radiofonii i telewizji dotyczących udogodnień w programach telewizyjnych dla osób z niepełnosprawnością wzroku oraz dla osób z niepełnosprawnością słuchu, http://www.krrit.gov.pl/Data/Files/_public/Portals/0/Nadawcy/aktualnosci/porozumienie_nadawcow.pdf (3.11.2017).

(Dz. U. 1993, Nr 61, poz. 284).

Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. 1977, Nr 38, poz. 167).

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej z dnia 14 grudnia 2007 r. (Dz. Urz. UE 2007. C 303/1).

Deklaracja Praw Osób Niepełnosprawnych przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 9 grudnia 1975 r. (tekst dokumentu dostępny na http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/7720#.Ujl9qT_3CUk).

Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 *o radiofonii i telewizji* (Tekst jedn. Dz.U.2017, poz. 1414).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (tekst jedn. Dz. U. 2016, poz. 2046).

Ustawa z dnia 6 września 2001 r. *o dostępie do informacji publicznej* (tekst jedn. Dz. U. 2016, poz. 1764).

Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. *o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U.2011, Nr 85, poz. 459).

Ustawa z dnia 12 października 2012 r. *o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji* (Dz. U.2012, poz. 1315).

Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 28 maja 2013 r. *w sprawie niższego udziału w programie telewizyjnym audycji z udogodnieniami odbioru dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu* (Dz. U. 2013, poz. 631).

Źródła internetowe

Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 15 listopada 2010 r. IP/10/1505 Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010 – 2020, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:pl:PDF>.

Senacki projekt ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji. Druk nr 1607. <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1607>.

Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji. http://orka.sejm.gov.pl/proc8.nsf/ustawy/1607_u.htm (28.04.2018 r.).

Sytuacja osób głuchych w Polsce. Raport zespołu ds. g/Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich, Warszawa 2014, s. 39 i n, <http://www.pzg.org.pl/rokdownloads/SC/Sytuacja%20osob%20gluchych%20w%20Polsce%20Raport%20RPO.pdf>.

Zalecenie nr Rec(2006)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich – plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie 2006-2015 (przyjęte przez Komitet Ministrów 5 kwietnia 2006 r. podczas 961 posiedzenia zastępców ministrów); http://www.pfon.org/images/dodatki/2006_promocja_praw.pdf.

Zalecenie 2064 (2015) Równość i włączenie społeczne osób niepełnosprawnych, <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/index.php?c=article&id=50&print=1>.

Rezolucja 2039 (2015) Równość i włączenie społeczne osób niepełnosprawnych, [http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/dokumenty-miedzynarodowe/dokumenty-rady-europejskiej/Rezolucja%202039%20\(2015\).pdf](http://www.niepelnosprawni.gov.pl/container/dokumenty-miedzynarodowe/dokumenty-rady-europejskiej/Rezolucja%202039%20(2015).pdf).

Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 22 maja 2013 r. w sprawie stosowania dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2013-0215+0+DOC+PDF+V0//PL..>

The Accessibility of Audiovisual Media Services to People with a Visual or Hearing Impairment

Summary

The paper aims to present the issues of exclusion of people with a visual or hearing impairment from social, cultural, and political life, that results from poor or no access to information. The article concerns the actual matters of accessibility to audiovisual media services to people with a visual or hearing loss. It presents common policies aimed at bridging the information gap in the information society and discusses legal regulations that are important in encouraging media service providers to ensure that their services are becoming gradually accessible to people with visual or hearing impairments. That is why, the main subjects of the present contribution are the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) adopted on, the Directive 2010/13/EU of The European Parliament and of The Council of Europe of 10 March 2010 on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive), along with Polish regulations in this field – articles 18a and 47g of the Polish Broadcasting Act of 29 December 1992.

Keywords: visual and hearing impairment, accessibility of audiovisual media services, Audiovisual Media Services Directive.